

A slăvitului și întru tot laudatului Apostol Pavel trimiteri către Filimon.

Tălcuită de Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei în limba elină. Apoi tălmăcită în limba proastă grecească¹⁾ de fericitul întru pomenire Nicodim Aghioritul, și acum tradusă în limba românească de smeritul Ve. P. M. M.

Pricina trimiterii, după Hrisostom, după Teodorit, Teofilact și Icuemenie.

Stăpânul Christos nu leapădă nici pre rob nici pre stăpân, când robul sau stăpânul cu credință se apropie către dânsul, fiindcă însuși este unul și singurul stăpân și Domn al tuturor stăpânilor și al robilor; sau mai bine a zice, acesta e tată al tuturor oamenilor, și aceasta este arătată și dela altele multe, iar mai ales din această trimiteri. Că întru aceasta se arată Filimon adecă, stăpân, iar Onisim, rob; ci amândoi s'au făcut iubii prieteni ai lui Pavel, pentru ca să nu zic, că s'au făcut ai lui și alt-ceva mai mult și mai apropiat. Deci Filimon eră din început om minunat și lăudat, trăgându-se din Frigia²⁾, hrisostian, și bun după sootintă ajutând la nevoile sfinților hristiani și milostenii făcând; iar Onisim a fost rob al lui Filimon, fugar însă dela dânsul; căci fiindcă a fost furat bani din casa lui Filimon a fugit; și mergând la Roma a auzit pre Apostolul Pa-

¹⁾ Insemează, că trimiteri aceasta e a zecea după rândueală și după vremile în care a scris trimiterile sale fericitul Pavel, adecă după amândouă cele către Tesaloniceni și după cele două către Corințeni și după cea întâia către Timotei și după cea către Tit și după cea către Romani și către Galateni și către Filipșeni, precum zice Teodorit; iar după cele șase trimise din Roma, are rândueală de a treia, adecă după cea către Galateni și către Filipșeni trimisă din Roma; iar după Meletie, biseric. istoric, aceasta s'a scris în anul XXVIII după înălțarea Domnului.

²⁾ Iar Teodorit zice, că Filimon eră din Colasele, care se cuprind în Frigia și până la vremea sa stă încă în casa lui Filimon.

cel care propoveduie, și catihisându-se (adecă învățându-se credința în Christos) de dânsul, când se află în legături, și botezându-se de dânsul, s'a făcut și acesta minunat întru fața bună, și de vreme ce Apostolul Pavel nu a judecat a fi cu drept Filimon că se mănușiască pentru furtușagul și fuga robului său Onisim și vrând să curățiască rana inimii lui Filimon, care o a fost primit pentru robul său, pentru aceasta trimite pre Onisim întru la stăpânul său Filimon, împreună cu scrisoarea recomandătoare și întorcătoare aceasta. Zic însă oare-care cum că această trimiteri nu se cuvine a se împreună numără cu celelalte trimiteri ale lui Pavel, fiindcă s'a jăcut pentru lucru prost dar, însă nu judecă drept unii ca aceia, că vezi, o celitorule, câte noimi se folosesc și folositoare și câte învățături se pricimesc din trimiteri acestea. Și mai întâi trimiteri aceasta ne învață să purtăm grijă și de lucrurile cele ce se par proaste și nici pre un frate să nu-l defăimăm, măcar de s'ar arăta foarte mic: «Ca să nu defăimați, zice Domnul, pre vre unul dintre acești mici» (Mat. XVIII, 10); iar al doilea învață, că dacă robul Onisim eră atât de împetrit și furător, s'a pocăit și s'a îndreptat, apoi nu se cuvine cineva și mai ales cel slab crescut a se desnădăjdi pre sineși, că nu ar putea a se pocăi și a se mântui. Al treilea învață trimiteri aceasta, cum că nu se cuvine cineva, cu pricină de bună cinștire de Dumnezeu, a despărți pre robii de stăpânii lor, când stăpânii lor nu o vor aceasta. Al patrulea și al cincilea sfârșit învață cum că nu se cuvine și noi să defăimăm pre robii cei cu fapte bune, nici să ne rușinăm de dânsii, căci ei eră atare ai robii, de vreme ce vedem pre marele Pavel numind pre robul Onisim: fiu al său. Deci după ce trimiteri aceasta învață atâtea bunătăți și este plină de tot folosul, cine ar mai fi acela, carele nu o ar judecă vrednică de a se împreună cu celelalte trimiteri ale lui Pavel? Niminea¹⁾.

¹⁾ Se vede însă, că și această trimiteri toată nu o a dictat Apostolul, ci cu mâna sa o a scris, precum și cea către Galateni; că zice acesta: «Eu Pavel am scris cu mâna mea, eu voui plăti» (Stih 19). Care învățându-o Teodorit zice: «In loc de zapis ține scrisoarea aceasta toată, și presumi eu o am scris. Eu făgăduesc și dator a fi și a plăti datoriară». Insemează, că Filimon și Onisim și Arhip și Ampfia se prăznuiesc ca sfinți Apostoli ai Domnului în ziua XXII Noemvrie.

TĂLCUIRE LA CEA CĂTRE FILIMON.

CAP. I.

1. Pavel, legatul lui Iisus Christos.

Indată Apostolul din început învață pre Filimon, stăpânul lui Onisim, să nu se rușineze pentru robul său Onisim, carele acum s'a făcut împreună rob cu dânsul, prin credința cea întru Christos; fiindcă pentru Iisus Christos toate sânt bune și cinstite, nu numai robia, ci și acestea mai necinstite, precum sânt legăturile și temnițele, întru care și însuși Pavel acesta atâta se bucură, încât o are de laudă a sa a se numi din acestea și a se zice legat. Însă pre lângă acestea se numește legat pre sineși Pavel, pentru ca să înduplece pre Filimon, că este cu dreptate a-i da lui, celui pentru Christos legat, acest har, ce va să i-l ceară¹⁾.

Și Timotei fratele.

Cu cuvântul acesta arată Pavel, ca cum nu ar fi îndestul el singur a mijloci către Filimon, pentru aceasta ia împreună mijlocitor și împreună rugător pre Timotei, ca să se înduplece Filimon la rugămîntea a multora.

Lui Filimon iubitului și împreună lucrătorului cu noi.

Cu adausele acestea înduplecă Pavel pre Filimon spre a-i plini cererea, numindu-l pre el *iubit și împreună lucrător*; căci dacă Filimon este iubit al lui Pavel, negreșit va da și harul cel cerut, lui Pavel, celui ce îl iubește; și de este Filimon împreună lucrător al lui Pavel, negreșit nu va țineă pre robul Onisim, trimis înapoi de Pavel, și iarăși îl va trimite lui pentru slujba a-

¹⁾ Teodorit însă adaugă și aceasta: „Legat pre sineși s'a numit făcând cererea sa a fi vrednică de îndatorire, pentru legături, pentru voi, zice, sânt împrejurat cu legăturile, că de așa fi ales liniște și nu așa fi incunjurat lumea și nu așa fi adus tuturor oamenilor Evanghelia, nu așa fi primit cercarea acestora.

postoleștei propoveduri al căreia propoveduri și însuși Filimon acesta este lucrător și slujitor; căci de se va da înapoi iarăși lui Pavel, Onisim, nu are a face alta, decăt a plini lucrul lui Filimon, stăpânul său.

2. Și Apfieii iubitei și lui Arhip, ostașului celui împreună cu noi.

Apfia poate eră fameie a lui Filimon și Arhip poate eră prieten al lui. Numește însă Pavel pre Arhip împreună ostaș, că dacă acesta este împreună ostaș cu Pavel, să se nevoiască împreună și la mijlocirea aceasta către Filimon pentru Onisim. Arhip acesta însă este acela despre care scrie Apostolul în trimiterea cea către Colaseni, zicând: «Spuneți lui Arhip: caută de slujba, care o ai luat întru Domnul, ca să o plinești pre ea» (Colaseni IV, 17)¹⁾.

Și bisericii ceii din casa ta.

Biserică numește aicea Pavel pre toată familia lui Filimon, a fiilor, a rudeniilor și a robilor împreună. Vezi, iubitele, smerita cugetare a lui Pavel, că și pre ineseși rudele și robii lui Filimon îi roagă, ca și aceia împreună să ajute cu el, întru mijlocirea ce va să facă către Filimon pentru Onisim.

3. Har vouă și pace dela Dumnezeu părintele nostru și dela Domnul Iisus Christos.

Și cum, zice, va fi harul lui Dumnezeu întru voi? Așa adevă, de veți face și voi har datornicului vostru Onisim. Cum însă va fi și pace ție, lui Filimon? Așa adevă, de te vei împacă și tu cu robul tău.

4. Mulțumesc Dumnezeului meu totdeauna, pomenire de tine făcând întru rugăciunile mele.

De câte-ori, zice, imi aduc aminte de tine, o Filimone (fiindcă totdeauna te pomenesc când mă rog), de atâtea ori mulțumesc lui Dumnezeu pentru faptele cele bune ale tale; și care sânt aceste fapte bune? Mai jos le spune.

¹⁾ Insuși aceasta o zice Teodorit; se înțelege apoi că dacă Arhip locuia, sau eră învățator al Colasenilor, după Teodorit și Teofilact, apoi și Filimon Colasean eră și în Colase locuia, precum am zis în pricina trimiterii acestuia, că cu Arhip și pre Filimon împreună îl numără aicea Pavel. Adaugă însă Teodorit și aceasta: „unește cu dânsul însă și pre soția lui, ca pre una, ce se împărășia de credință; că ar fi urmat, de soția nu o ar fi hiritisit pre femeia lui Filimon Pavel și să se fi împotrivit aceea rugăciunii ceii cerute de Pavel. *Iubită*, pre ea însă o numește, fiindcă eră împodobită cu credința și fiindcă numirea *iubită*, după cei vechi, eră cinstită și vrednică de laudă.

5. Auzind dragostea ta și credința, care o ai către Domnul și către toți sfinții.

Mulțumesc, zice, lui Dumnezeu, pentru că aud dragostea și credința, care o ai întru Domnul și către toți sfinții. Cu aceste cuvinte laudă Pavel pre Filimon de milostiv; că nu s'ar fi auzit dela Frigia până la Roma dragostea și credința lui Filimon, de nu ar fi fost prea mare. Deci de vreme ce, zice, iubești pre toți sfinții, adevărat pre credincioșii hristiani, dator ești să iubești și pre Onisim, fiindcă și acesta este credincios hristian, ca iubești pre Onisim, tot o dată să arăți că iubești și pre Christos. Vezi, iubitule, putere și silă de înduplecătoare cuvinte și de înțelegeri ale Marelui Pavel?

6. Ca împărtășirea credinței tale lucrătoare să se facă întru cunoștința a tot binele, celui ce este întru voi.

Mulțumesc, zice, lui Dumnezeu pentru dragostea ta, și pentru această il rog ca credința ta, care o ai de obște cu noi Apostolii să se facă lucrătoare și în fapte și oare cum vie. Cum și cu ce chip? Așa adevărat, ca să cunoști tot lucrul bun, precum îl iubești și să-l întrebuițezi adevărat; căci atunci este credința vie, când este întovărășită cu fapte-care lucru bun, precum și dinpotrivă, atunci credința este moartă, când este fără cum și dinpotrivă, atunci credința este moartă, când este fără fapte bune, precum zice dumnezeescul Iacov: «Credința fără fapte bune este moartă» (Cap. II, 20). Au adaus însă că *binele să află întru voi* pentru ca să arate cu aceasta, că și acum Filimon are întru sine tot lucrul bun. Zicând însă *împărtășire a credinței*, Pavel înșește pre Filimon cu sineși. Căci obșteasca credință este făcătoare de unire, adevărat face una pre cei ce cred după dânsa. Drept aceea precum tu Filimone, ai credință obștească cu mine, așa se cuvine și una a cugetă cu mine; sau *împărtășire de credință* numește Pavel pre milostenia, fiindcă aceasta se naște din multa credință. Deci zice Apostolul, că te pomenesc, o Filimone, când mă rog, ca socotința ta cea împărtășitoare și milostenia ta, ceea ce se împărțește, să nu înceteze nici o dată, ci mai ales să reverși către cei ce au trebuință, tot binele, care se află întru tine.

In Christos Iisus.

La Iisus Christos, zice, se înalță tot binele, care îl vei face către cei nevoiași și mai ales către sfinți; încât și acum de vei primi pre Onisim, și pentru dragostea mea de vei face harul acesta, să știi că acesta îl face însuși lui Christos.

7. Bucurie multă avem și mângăere pentru dragostea ta.

Ne bucurăm adevărat, și nu prost numai ne bucurăm, ci mângăere prea mare aflăm întru legăturile și necazurile mele pentru dragostea ta, adevărat pentru iubirea de oameni și proalegerea ta cea împărtășitoare.

Că inimile sfinților s'au odihnit prin tine, frate.

Prea înțelepțește întrebuițează marele Pavel mijlocirea către Filimon, că îi aduce aminte de facerile de bine, ce le-a făcut către alții, pentru ca mai mult să-i moaie inima, socotind el că dacă altora străini și necunoscuți hristiani le face faceri de bine și haruri, cu mult mai vărtos va face har lui Pavel, prietenului și învățătorului său. Și nu a zis prost, că dai sfinților, ci odihnești inimile sfinților, adevărat că sfinții hristiani din tot sufletul priimesc iubirea de oameni și milostenia ta, fiindcă aceasta se face lor cu imbelșugare și cu odihnire.

8. Pentru aceasta și multă îndrăzneală având în Christos a porunci ție ceea ce se cuvine.

9. Pentru dragoste mai vărtos mă rog.

Fiindcă tu Filimon, zice, ești unul ca acesta către toți sfinții, încât inimile și cele dinlăuntru ale lor se odihnesc de către tine, cu mult mai vărtos eu, carele după Christos te-am născut, am îndrăzneală a ți porunci, nu că doar te stăpânesc ca un stăpân, ci pentru împărtășitoarea dragoste, care și eu o am către tine și tu o ai către mine. *Cea de cuvântă* însemnează, sau că am îndrăzneală ca învățătorul tău să-ți poruncesc lucru potrivit, adevărat ceea ce-mi trebuie, ca să săvârșești, sau fiindcă tu odihnești pre toți sfinții, după urmare și eu ca de obște, adevărat după partea mea, ce mi-se cuvine, am îndrăzneală a ți porunci; cu toate acestea eu nu ți poruncesc, ci te rog, fiindcă am o pricină atât de nevoe, încât a te rugă.

Unul ca acesta fiind, ca Pavel bătrânul, iar acum și legat al lui Iisus Christos.

Te rog, zice, și mă pun mijlocitor, cel unul ca acesta către tine și atâta vrednic fiind eu Pavel, a fi ascultat adevărat precum este drept că se cuvine a fi ascultat eu bătrânul Pavel, carele legătura o am mai de cinste decât dregătoria cea apostolească și învățătoarească și decât vârsta mea cea bătrânească și carele acum am luat mai mare dregătorie, adevărat a fi legat pentru Christos. Vezi, o cettorule, câte pricini a aflat Pavel pentru a înduplecă pre Filimon?¹⁾

¹⁾ Așa le tâlcuește acestea Teodorit: „respectarisește, zice, pre Pavel,

10. Rogu-te dar pentru fiul meu, pre carele l'am născut intru legăturile mele.

Atâtea cuvinte a zis Pavel și încă nu a pomenit numele lui Onisim, pentru carele mijlocește; căci mai înainte domoale pre Filimon, și cu orațiile ce face lui Onisim, numindu-l pre el fiu al său, îmblânzește mânia lui Filimon. Dar pentruce, o fecu, ricite Pavle, numești fiu al tău pre Onisim? Pentrucă, zice, l'am născut, adecă l'am catihisit și l'am făcut să se boteze. Când? Când mă aflam în temniță și în legături. Deci cu aceste cuvinte îmblânzește mânia lui Filimon și așa pomenește numele lui Onisim.

11. Pre Onisim cel oare-când ție netrebnic.

Fiindcă știă Pavel, că mărturisirea greșalei stinge pre mânia omului aceluia către carele s'a făcut greșala, pentru aceasta mărturisește aicea pre Onisim: netrebnic.

Iar acum ție și mie bine trebnic.

Acum, zice, Onisim fiindcă s'a făcut evlavist și sfânt, pentru aceasta amânduror nouă s'a făcut trebnic, cel ce eră mai înainte netrebnic. Pentruce? Pentrucă de s'a făcut trebnic lui Pavel, carele cereă cu atâtea scumpătate, arătat este că s'a făcut trebnic și lui Filimon; și aceasta împreună ghicitorește o arată, că de este Onisim bine trebuincios mie, apoi trimite-să iarăși la mine.

12. Pre carele l'am trimis.

Adecă il dau pre el ție și precum voești întrebunțează-l pre el; cu darea aceasta însă a lui Onisim, ce o face, potoale mânia lui Filimon.

Tu însă pre el, adecă pre inima mea priimește-o.

În loc de: cu dragoste priimește pre Onisim, și mai ales nu pre Onisim, ci pre cele dinlăuntru ale mele, căci eu așa îl iubesc pre el și îl port în sufletul meu, ca pre însuși cele din lăuntru ale mele.

13. Pre carele eu voiam a-l țineă lângă mine, ca în locul tău să-mi slujiască intru legăturile Evangheliei.

Vezi, iubibile, înțelepciunea Apostolului Pavel, că cuvintele sale încet, încet l'a pus pre Onisim în locul lui Filimon stăpânului său; eu, zice, voiam să țin pre Onisim pentru ca să mă slujiască în locul tău. Arată însă Pavel cu aceste cuvinte, că

respectarisește bătrânețele mele, respectarisește legăturile care sânt puse împrejurul meu, pentrucă sânt propoveduitor al adevărului.

iubește folosul lui Filimon, zicând că, dacă tu ești dator a mă sluji, iar Onisim face slujba aceasta în locul tău, apoi tu ești cel ce dobândești câștigul acesta și folosul¹⁾.

14. Iar fără de socoteala ta nimica am voit să fac.

Cuvântul acesta este mai ales, care moaie foarte pre Filimon, căci zice: Eu voiam a țineă pre Onisim să mă slujiască, care slujbă aceasta eră mie foarte de nevoie întâi pentrucă mă aflam în temniță și în legături, iar al doilea pentrucă legăturile acestea le pățimesc pentru Christos; însă cu toate acestea n'am voit să-l țiiu fără de a ta socotință²⁾. Apoi cum nu e drept, o Filimone, să dai mie harul acesta și să-l trimiți pre el înapoi, ca să vie să mă slujiască? Care har eu puteam să fără de a ta socotință să-l dobândesc, însă nu am voit, pentru ca să nu te scârbesc.

Ca binele tău să nu fie ca de nevoie, ci ca de bună voce.

Nu a zis: de nevoie, ci: ca de nevoie, ca cum ar zice aceasta: că deși voiam a-l țineă pre Onisim să mă slujiască fără de socotința ta, cu adevărat nu te ași fi scârbit. Dar celor mai mulți li s'ar fi părut că binele acesta, adecă slujirea mea, ar fi făcut ca de nevoie și nu de voea ta; acum însă am protimisit mai mult pentru a nu se arată nici de cum lucrul acesta, că este de silă, ci a se face fără indoeală de bună voea ta³⁾.

¹⁾ Teodorit însă așa tâlcuește: „Dator ești mie, zice, a sluji, ca ucenicul dascălului și unui dascăl ce propoveduește cele dumnezeiești. Deci am voit în locul tău a luă pre acesta, ca să plătească mie îndatorirea slujbei tale. Vezi puterea Evangheliei: întocmai cu stăpânul a făcut pre slugă.

²⁾ Pentru aceasta și de obște toți Apostolii zic în canon. lor LXXXII acestea: slugile a se proaduce în clericat fără de socotința stăpânilor lor, nu dăm voce, pentru mahniciunea stăpânilor celor ce îi câștigați, că surparea aceloră face una cu aceasta: iar deși s'ar arată oare când vrednic casnicul spre hirotonie de treaptă, precum și Onisim al nostru s'a arătat, și-l vor ertă stăpânii lui și-l vor scoate din casă făcă-se. Această tâlcuire însă a canonului vezi-o la canonicul nostru, și acolo vei afla multe pentru robii.

³⁾ Iar Teodorit închee din cuvintele acestea, că Pavel a mers la Colaseni și a propoveduit lor Evanghelia, fiindcă scrie către Filimon, care locuia în Colase, ca învățator către ucenicul său; și aicea roagă pre Filimon pentru Onisim, iar acolo în cea către Colaseni scrie, cum că trimite pre Onisim împreună cu Tihic (adecă după ce l'a primit pre el Pavel cu socotința lui Filimon), ca pre unul ce s'a făcut slujitor al Evangheliei. Și vezi la cap. IV, stihul 7 al ceii către Colaseni, că priimind Pavel l'a trimis iarăși pre el la Colaseni.

15. Și poate pentru aceasta s'a despărțit la o vreme. O minunată înțelepciune a lui Pavel! Că de vreme ce Onisim pentru socotința lui cea rea și pentru furțișag a fugit dela stăpânul său Filimon, fericitul Pavel întoarce acum fuga și zice că s'a făcut aceasta spre folos; că poate, zice, fuga aceasta s'a făcut după dumnezeiască economie și cu bună numire nu mește pre fuga lui Onisim, despărțire, pentru ca să nu îndemne spre mânia pre Filimon, stăpânul lui și cu singur gol numele fugăi. Potoale însă mânia lui Filimon încă și căci scurtează vremea despărțirii lui Onisim, că la o vreme, zice, s'a despărțit; împreună încă și arată cu cuvintele acestea cum că în vreme tit; împreună încă și arată cu cuvintele acestea cum că în vreme câtă Onisim eră împreună cu Pavel eră și împreună cu Filimon; și numai în vremea aceea a lipsit Onisim dela Filimon, câtă vreme a trecut în mijloc până ce a mers la Pavel; iar aceea vreme a fost atât de puțină, în cât ca un cias. Drept aceea, zice, și de acum înainte, de se va trimite Onisim de către tine, și se va afla împreună cu mine, trebuie să socotești cum că tot o dată te afli și împreună cu mine.

Ca veșnic să-l ai bi pre el.

Adecă pentru aceasta Onisim la o vreme s'a despărțit de tine, pentru ca să-l ai bi pre el totdeauna.

16. Nu încă ca pre un rob, ci mai pre sus de rob; frate iubit mie, cu mult mai vărtos dar ție și în trup și întru Domnul.

O Filimone, zice, tuga și despărțirea robului tău Onisim, în multe lucruri s'a făcut folositoare; pentrucă de te-ai lipsit de dânsul vreme de un cias, ai să-l dobândești veșnic, și dacă toată viața omului, cumpânindu-se cu tot veacul, este o nimica, cu mult mai vărtos nimica este vremea aceea puțină a fugăi robului tău; și cea mai mare este, că il dobândești pre Onisim frate în loc de rob, și il dobândești frate iubit după două chipuri: și în trup, adecă vrednic de a se iubi și pentru lumestile și trupestile slujbe ce face, ca o iscusită slugă; și întru Domnul, adecă vrednic de a se iubi pentru duhovniceștile slujbe, care este iscusit a le săvârși¹⁾.

¹⁾ Acestea le-a zis Pavel pentrucă a trimis iarăși pre Onisim la Colasi, unde locuia Filimon, precum scrie în trimiterăa cea către Colasi, zicând: „Cele ale mele toate le va face cunoscute vouă iubitul meu frate Tihic și credinciosul slujitor și împreună robul întru Domnul; pre carele l'am trimis la voi pentru însuși aceasta, ca să vă facă cunoscute cele despre noi și să mângâie inimile voastre, împreună cu Onisim

17. Deci de mă ai pre mine părtaș, priimește-l pre el, ca pre mine.

Adecă, o Filimone, de ai mărturisit, că ești împreună părtaș cu mine și de cugetezi acesteși ca și mine, priimește pre Onisim cu bucurie, precum ai priimit și pre mine însumi. O! pre carele om nu ar fi putut a-l înduplecă aceste cuvinte ale lui Pavel? Sau carele nu ar fi priimit pre Pavel cu bucuria sufletului său? Negreșit fiește-carele ar fi făcut aceasta, cu toată mulțămirea sa¹⁾.

18. Iar de a nedreptățit ceva, sau de e dator, acestea asupra mea socotește-le.

Nu a zis: de a furat ceva, ci cu numire binecuvântată: de te-a nedreptățit ceva, sau de-ți este dator Onisim; că urmă să fi cheltuit banii, cari i-a furat dela Filimon, pentru aceasta zice Pavel, de-ți este dator ceva Onisim, asupra mea socotește datoria aceasta și pre mine ai bi-mă dator al tău.

19. Eu Pavel am scris cu mâna mea; eu voi plăti.

Cu șagă le grăește acestea Pavel către Filimon, cu bucurie duhovnicească scriind, ca cum ar zice aceasta lui: eu voi plăti ție, o Filimone, datoria lui Onisim, și pentru mai multă siguranție, iată dau ție și scrisoarea aceasta, de mâna mea scrisă și zapis²⁾.

Ca să nu zic, că însuși cu tine imi ești dator.

Pentru ca să nu se arate Pavel că ocărăște pre Filimon, căci nu a îndrăznit pentru furțișagul lui Onisim robului lui a-l rugă așa prost, ci îi face lui și zapis de mâna sa scris (căci aceasta ar fi arătat pre Filimon, că este crud și nemilostiv către Pavel, învățătorul său), pentru acestea zic, că Pavel arată aicea, că mult îndrăznește către Filimon, fiindcă zice: nu numai cu banii tăi imi ești dator, ci pre lângă acestea și cu tine însuși³⁾.

credinciosul și iubitul frate, carele este dintre voi. Și toate le vor face cunoscute vouă cele de aicea (Colas. IV, 7).

¹⁾ De aceasta și Teodorit așa zice: „Ce e mai înduplecător decât cuvintele acestea? Și ce mai adevător? Dacă împărțășirea mea, zice, o învrednicești de vre un cuvânt, ca pre mine priimește pre cel ce a priimit străina prefacere.

²⁾ Și Teodorit zice: „In loc de zăpis, zice, ține epistolia aceasta, pre toată eu însumi o am scris, eu făgăduesc și dator a fi și datoria a plăti“.

³⁾ Aduge însă Teodorit, că din aceasta se arată cum că Filimon s'a învrednicit a ascultă propoveduirea Apostolului Pavel și printr'insul a priimit credința întru Christos și mântuirea sa.

20. Așa frate, eu să te câștig pre tine intru Domnul. Dela forma cuvântului cea de glumă, a venit Apostolul iarăși la pricina cea mai de trebuință și mângăe pre Filimon: «Eu pre tine, zice, să te dobândesc», adică: o! de ași dobândi eu pre tine, zice, nu intru lucruri trupești, ci intru cele ale Domnului și în cele duhovnicești. Că aceasta însemnează zicerea: «Intru Domnul» și «o! de te-ași vedea pre tine îmbogățit cu toate bunătățile cele duhovnicești».

Odihnește-mi inima intru Christos.

Odihnește, zice, o Filimone, dragostea ce am către tine, sau odihnește-mi inima mea pentru Christos, căci nu mie dai darul acesta, ci lui Christos.

21. Incredințat fiind de ascultarea ta, am scris ție, știind că mai presus de ceea ce scriu, vei face.

Nu poruncesc ție, o Filimone, la aceasta, zice, nici obraznicind scriu ție acestea, ci nădăduind intru ascultarea ta. Pre care her nu l'ar fi muiat înduplecătoarele cuvintele acestea ale lui Pavel?

22. Împreună însă gătește mie și găzduire.

De vreme ce poate Filimon ar fi socotit, cum că de nu ar fi fost pricina lui Onisim, Pavel nici de cuvânt, nici de scrisoare m'ar fi învrednicit, pentru aceasta acum Pavel îndreptează preunerea aceasta și zice, că nu am scris ție acestea, o iubite al meu Filimone, pentru Onisim numai, ci și pentru a'mi găti găzduire, ca să mă priimești, fiindcă am să viu la tine. Însă le zice acestea încă, pentru ca să inspăimânteze pre Filimon, că va merge Pavel la dânsul și că îl va priihăni, de nul va primi pre Onisim.

Că nădăduesc cum că, cu rugăciunile voastre, mă vor darui vouă.

Din aceste cuvinte două lucruri înțelegem: întâi cum că multă putere au rugăciunile, de vreme ce Pavel, cel atât de mare, are trebuință de danșele, și al doilea cum că se cuvine noi a cugeta smerit, de vreme ce Pavel cel atât de minunat are trebuință de rugăciunile ucenicilor săi¹⁾.

23. Te îmbrățișează pre tine Epaftrat, împreună robitul cu mine intru Christos Iisus.

¹⁾ Iar cum că Pavel dela Roma a mers la Ierusalim și iarăși s'a întors la Roma și i s'a tăiat capul de Neron, vezi la pricina trimiterii către Evrei, și urmă să fi mers Pavel și în Frigia și în Colase, unde locuia Filimon când s'a dus la Ierusalim.

Epaftrat acesta a fost trimis de către Colaseni la Roma către Pavel, în cât arătat e că Filimon a fost dintre Colaseni (precum am zis în pricina trimiterii către Colaseni și la cap. IV, stih 9 al acestia și la stih 2 al acestia) și împreună robitul cu sine îl numește Pavel pre Epaftrat¹⁾ pentru ca să arate că trimisul lor Epaftrat se află intru mult necaz și în rea pătimire și duple urmăre, ca să rușineze cu aceasta pre Filimon, fiindcă Epaftrat pătimește rău împreună cu Pavel, iar Filimon nu ar voi să dea lui Pavel darul, ce îl cere pentru Onisim; iar împreună robitul îl zice că este, nu pentru vre un lucru omenesc, ci pentru Iisus Christos, împreună rău pătimind cu mine intru propoveduirea Evangheliei.

24. Marcu, Aristarh, Dima, Luca, cei împreună lucrători cu mine.

Dima acesta la început a fost ales și iubitor de Dumnezeu, precum aicea se mărturisește ca împreună lucrător cu Pavel, iar apoi lenindu-se s'a depărtat de Pavel, precum o arată aicea Apostolul în cea a doua către Timotei, care este cea mai de pre urmă decât aceasta, zicând: «Că Dima m'a părăsit, iubind veacul de acum; Luca singur este cu mine» (II Timot. IV, 10). Deci Luca, carele aicea se numără cel mai de pre urmă, el s'a făcut întâi fiindcă s'a despărțit Dima de Pavel, iar Luca a rămas nedespărțit de el. Ne învățăm însă dintru aceasta, cum că nu se cuvine cineva a se bizui intru sine, și, ci și cela ce stă, se cade a lua aminte ca să nu cadă, precum zice Apostolul (I Cor. X, 12)²⁾. Așa nu se cuvine dar nici un cuvânt a-l lăsa și înțelegerea Scripturii necercetată, ci din toate să căutăm vre o înțelegere duhovnicească și folositoare, fiindcă toate cuvintele Scripturii de către Sfântul Duh s'a grăit și negreșit Mântuitorul, cel ce le-a grăit acestea, aicea va da celor ce cer bine afare a cererei, dela carele și

¹⁾ Pentru aceasta zice și Teodorit: pre Epaftrat l'a adus aci, pentru că și acesta era Coliasan; că așa scriă și Colasenilor: «Vă îmbrățișează pre voi Epaftrat, cel dintre voi rob al lui Christos». (Col. IV, 1).

²⁾ Iar Iacumenie zice că Dima acesta zic, că iarăși s'a plecat la Elinism și s'a făcut preot al idollilor. Și de este trimiteră cea a doua către Timotei mai înainte de aceasta, se vede că s'a căit iarăși Dima și pentru aceasta aicea se numește împreună lucrător cu Pavel; iar de este aceea aceasta aicea se vede că în urmă trândăvindu-se Dima, a iubit veacul după aceasta, se vede că în urmă trândăvindu-se Dima, a iubit veacul de acum și s'a plecat la Elinism și a perit. Adevărul însă este, că cea a doua către Timotei e în urma acestea și cum că Dima nu s'a pocăit, ci a murit.

noi luminându-ne, binevoiască a ne povăţui totdeauna adevărul cuvântului şi a vieţii ceii după Dumnezeu; şi nici de minci-noasele socotinţe să ne amăgim, după cuvânt şi după teorie, nici de amăgirea îndulcirea lumii să ne amăgim, după fapta şi după petrecere. Şi câţi sântem robi, o de am vieţui cu nobilitate viaţa noastră prin credinţă şi prin fapta bună, precum s'a nobilat pre sineşi şi dumnezeescul Onisim, iar câţi sântem stăpâni, văzând că robii se fac sfinţi şi apostoli, precum s'a făcut şi Onisim. O! de ne-am sârgui ca să fim mult mai josiţi decât aceştia într-o împărăţie stăpânului tuturor, lui Christos, celui ce pentru noi s'a arătat ca un rob adevărat, Dumnezeu al nostru fiind, căruia slava şi stăpânia şi cinstea împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în veacurile veacurilor; amin.

Aceasta către Filimon s'a scris din Roma şi s'a trimis cu Onisim, robul lui Filimon.

A slăvitului şi într-o tot laudatului Apostol Pavel, trimitere către Evrei.

Tălcuită de Teofilact Arhiepiscopul Bulgariei în limba elină şi tradusă în cea proastă grecească de monahul Nicodim; apoi tălmăcită în limba românească de smeritul V. P. M. M ¹⁾

Pricina trimiterei aceştia după Hrisostom, Teofilact şi Icumenie.

Fericitul Pavel a fost Apostol al neamurilor şi nu al Evreilor, precum însuşi propovedueşte aceasta, zicând: «*Încât sânt eu Apostol al neamurilor slujba mea o slăvesc*» (Rom. XI, 13). Fiindcă Evreii nu ar fi voit a suferi să propoveduiască Pavel Evanghelia lui Christos la dânşii, fiindcă foarte îl urau pre el mai mult decât pre ceilalţi apostoli; fiindcă Pavel cu prefacerea cea de năprasună şi fără de nădejde, arată pre nebiruita putere a lui Christos, care a atras la credinţă pre gonaciul cel atât de cumplit al hristianilor. Şi negreşit mare semn şi dovadă a adevărului propoveduirii noastre a hristianilor (este), că s'a apropiat la credinţa lui Christos de năprasună Pavel, Pavel cel atât de ferbinte râvnitor al credinţei ceii vechi.

Deci pentru aceasta Evreii cei necredincioşi vrăşmăşiau pre Pavel cu toată puterea lor şi nici numele lui voiau a-l auzi, cu atât mai vărtos glasul învăţăturei lui; iară cei ce căzuse dintre Evrei şi aceia iarăşi nu prea luau aminte de dânsul, fiindcă îi despărţia de obiceiurile Legei Vechi şi surpă tăierea împrejur. Însă măcar că Pavel s'a trimis propoveduitor la neamuri, precum a zis lui Domnul: «*La neamuri departe te voi trimite pre tine*» (Fapt. XXII, 21). Însă a scris şi această trimitere către Evrei; căci precum nu i s'a poruncit lui de Domnul să boteze chiar anume,

¹⁾ Insemnează, că după Teodorit, aceasta e a XIII-a după rândueala şi anii în care a scris Pavel cărţile sale. Iar după Meletie, aceasta s'a scris în anul XXVIII după înălţarea Domnului (biserice. istorie. tom. I).